

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Matthaei Tympii Aureum Specvlvm Principvm,
Consiliariorvm Ivdicvm, Consvlvm, Senatorvm, Et Aliorvm
Magistratvum Cvm Ecclesiasticorum tum Politicorum
omnium**

Tympe, Matthäus

Coloniae Agrippinae, 1617

98 De virtute maximè sollicitum esse, & prudenter alios ad virtutem
inflammare.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52641)

plicibus irrogarunt, l. 2. de rapt. Cod. Theod. vide Baron. Anno Christi 349. Valentinianus & Valens sacras Virgines & Viduas, nec nō pupillos extortos voluerunt à censu capitationis. l. 4. de Cap. Cod. Theod. vide Baron. Anno Christi 365. Etiam Justinianus Imp. Virginum raptos capite plegetos statuit. l. 1. C. de rapt. Virg. vide Baron. Anno Christi 528.

SIGNVM XCVIII.

DE VIRTUTE MAXIME SOLICITVM
 Virtutis amantem esse, (non de generis nobilitate,) & prudentem alios ad Virtutem inflammare.

Magistratus debetur viris virtute præstantibus. 1. Cùm se habeat ad subditos, vt ceteris animali, & Deus quodammodo in vniverso, vt illos virtutes diffundat, & vt pater eorum bene provideat. Vt enim formicæ aestiuo tempore gurgula in cauernas deferunt, pro futuro hyemis necessitate: sic Magistratus subditorum incolumitate incumbere debet, & vt necessaria eis non deficiatque ad eam omni arte, ingenio, viribus, induit vti debet, vt nauem Reip. ad portum tutum decurrat, nec proprium periculum euitabit, vt communi salutis prospiciat. 2. Adhæc decorum est, vt virtute emineat, qui dignitate micat. Vnde Cyprianus (apud Xenoph. lib. 8. padesa Cyri,) non censetur imperare, quam conuenire imperium, qui non meliores, quibus imperaret. Arist. 7. Polyt. cap. 10. Vt enim elementa & corpora inferiora motu constanti sphaerarum, ob ipsarum naturam nobilitatem absque repugnantia obediunt: sic populi libere

ter se illi subijciunt, in quo eminens virtus micat. *Liuius*: Vinculum, ait, fidei est melioribus parere. Et *Dionysius*: Aeterna naturæ lege receptum est, vt inferiores præstantioribus pareant. 3. Quales etiam in Rep. sunt Magistratus, tales solent esse ciues, Etenim,

*Regis ad exemplum totus componitur Orbis:
Mobile matatur semper cum Principe vulgus,*

ait *Claudianus*. Omnia dicta & facta Principis rumor excipit. *Seneca* 1. de Clem. Quidquid enim faciunt Principes præcipere videntur, (ait *Quintil. declam.* 4. & *Velleius lib.* 11.) Vnde & non solum ipsi vitia concipiunt, sed etiam in ciuitatem infundunt, plusque exemplo, quam peccato nocent, vt *Cic.* ait *lib.* 3. de Leg. *Philo lib. de Charitate*: Vt ad prosperam nauigationem, ait, opus est bono & perito gubernatore: sic in Principe requiritur virtus, ad Reip. bonum. *Laert. lib.* 7. ait: Bonum esse debere Principis eruditorem, cum non ipsius duntaxat, sed & totius populi sit eruditor, vt qui eum semper imitari studeat. *Tacit. lib.* 3. *Annal.*

Magistratus non solum erit ciuis bonus, sed etiam absolute vir bonus, hoc est, in amplexibus vniuersæ virtutis perpetuo conuiescet. Nam vt obscuratis oculis non vident partes: ita deprauatis Magistratibus, castè & iustè non viuunt ciues. Contagio pestilentior non est, quam quæ præcordia petit: labes immanior non est, quam quæ culmina ac fastigia ciuitatis vrit: si fons limpide non fluat, riuuli turbantur. Vbi

*Nō solum
officium
dignitates
sed etiam
pectus &
animum
virtutē
excolat.*

§§ 3 non

non est pudor, cura iuris, sanctitas, pietas, fides
 ibi instabile fit regnum. *Tac. lib. 1. hist.* Magistratu
 existente bono, prosperè succedunt omnia: *Arist. 3 Pol. cap. 3.* quia pius Magistratus ad summum
 bonum tendit, idemque in circulo suarum actio-
 num, vt centrum & scopum intuetur: ab hoc cen-
 tro lineæ rectæ ad circumferentiam ciuitatis du-
 cuntur, cardines Reip. circa hoc centrum pulcher-
 rima manu & quasi virtutis motu agitantur, om-
 nes denique partes in hac sphaera comprehensa,
 benignissima influenza huius centri rescitun-
 tur: quippe rarissimè illa ciuitas labitur, in qua
 virtus religiosè à Magistratu colitur. (*Arist. 3 Pol.*
*Oportet optimam ciuitatem de virtute ma-
 ximè esse sollicitam. Quintus Curtius: Nihil tam
 altè Natura constituit, quò virtus non possit
 eniti.)*

Scimus nullam pestem esse maiorem in ciuitate,
 quàm morum licentiam: nullam luem in Rep.
 esse tetriorem, quàm improbitatem. Nam vt deli-
 catè viuentium corpora, laxatis & dissolutis ner-
 uis languida redduntur, discordiaque elementorum
 corrumpuntur: ita malis ciuium moribus in-
 ermes fiunt ciuitates, eorumque perfidia magno
 sæpe deuastantur imperia. Hinc sapienter olim
Antisthenes: apud Laert. lib. 6. Ciuitates, inquit
 tum cadunt, & intereunt, cum boni nequeunt à
 malis discerni.

Virtutem 1. Quod in natura est monstrum, id in ciuitate
Politica est vitium: at monstrum est error & defectio na-
esse neces- turæ: proinde vitium est horror & confusio
sariam. ciuitatis. Si ergo natura est mater & nutrix ciui-
 tatis, & si virtus est conseruatrici naturæ, sequi-
 tur quòd sine virtute nec cohareat natura, nec
 vlla

villo modo floreat Resp. (ciuitatis ordo, consen-
 sus, & harmonia.) 2. Adhæc, si Deus est, qui Re-
 ges, scepra, & ciuitates dedit, quis est tam im-
 pius ac sceleratus, vt audeat dicere hominem aut
 ciuitatem Deo, (qui est summum bonum & ve-
 rum,) sine bono, (in voluntate;) & veritate, (in
 mente;) posse adhærere? Infinitum esset ruinas,
 & veluti proiecta cadauera, (furore Martis dele-
 ta,) multarum ciuitatum, gentium, nationum, ac
 imperiorum (quæ recisis virtutis ac pietatis fibris
 consenuerunt) ostendere. Nunquid Africa, Asia,
 & eximia Europæ partes ideo nunc sub Turca
 languent, quia à fide & virtute prius descuerunt,
 quam suam felicitatem tam horribili miseria &
 calamitate funestari senserunt? Vide *Themat a no-*
stra Oratoria part. 1. Præmia virtutis, vide in Tri-
umpho Virtutis. 3. Præterea prisca olim patres no-
stri, qui de Repub. multa & præclara monumenta
nobis reliquerunt, in hoc omnes amicè quasi con-
spirant, quod Legumlatores ac Magistratus solici-
rè debeant contèdere, vt suos ciues bonos, iustos,
ac pios reddant. Hinc Solon apud Athenienses, Ly-
curgus apud Lacedæmonios, Numa Pompilius apud
Romanos legum sanctarum tabulas inuenerunt,
quibus eorum ciuitates per multa sæcula iustè ac
tranquillè regebantur. Nam ab Orbe condito
experientia (sciētia mater) docuit, quòd sola vir-
tus in omni imperio triumphet. 4. Ad extremum,
qui putat se finem ciuitatis, quæ est ipsa beatitudo
omnibus bonis accumulata, inuenire posse sine
virtute, id solum agit, vt nimia ratione insaniat.
Zeno interrogatus, quo præsidio maximè indige-
ret ciuitas, Virtutis, inquit. Sensit vir sapiens, non
mœnibus, non ciuium lacertis, non militū armis

ac legionibus ob hostium impetu defendi ciuitatem: cadit enim honor Martis, vbi splendor ac fides Virtutis cadit. Imperia & Regna nihil sunt aliud, quàm pile fortuna si virtutis scepro non roborentur. Cōtra, vt absente solē non apparēt umbra: ita lucente virtute, vitiorum larvæ dissipantur. Est autē Magistratus in Rep. quod mens in anima, anima in corpore, gubernator in naui, sol in cælo; imò est quasi Atlas Reip. à quo vniuersus status Reip. pendet. Cùm præsente *Alphonso Rege de Nicolao Picennino* sermo incidisset, & in illo alius rei militaris peritiam, alius apud milites auctoritatem, alius fortia facinora, alius aliud laudaret: quidam imaginariæ nobilitatis opinione inflatus. Hæc omnia, inquit, fortasse aliquid essent, si filionis non esset filius. Tum *Alphonsus*: Equidem malim, inquit, *Nicolaus Picenninus* esse, quàm Regum quorundam filius.

*Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Æacida similis, &c.*

Idem dicere solebat, eos demum Principes magnificandos, qui virtutem probè excolerent: in quo enim est virtus, eius imperium a quo omnes animo patiuntur. *Panorm. i. de eius gestis. Eurip.* dicebat: Bonus mihi vir, Nobilis videtur: Qui verò non iustus est, licet à patre meliore. Quam Iupiter sit genitus, ignobilis mihi censetur. *Plut. ad Principem indoctum*: Vt, inquit, necesse est ante omnia regulam rectam esse, vt ea quibus applicatur, ad rectitudinem perducantur: ita Magistratum oportet ipsum rectè constitutum esse, cum non sit cadentis erigere, incompositi componere, inordinati ordinare. Cùm esset ex *Socrate* queritum, *Archelaum Perdiceæ F.* qui tum fortunatus

naissimus habebatur, nōne beatum putaret? Haud scio, inquit, nunquam enim cū eo locutus sum. Aintu? an tu aliter id scire non potes? Nullo modo. Tu igitur ne de Persarum quidem Rege magno potes dicere, beatusne sit? An ego possum, cū ignorem quā sit vir bonus? Quid? Tu in eo sitā vitam beatā putas? ita prorsus existimo, bonos beatos, improbos miseros, miser ergo Archelaus? Certē, si iniustus. Hæc *Plato in Gorgia*, & ex eo *Cic. 5. Tusc. Seneca*: Non deformitate corporis foedatur animus; sed pulchritudine animi corpus ornatur. Nam

Dat probitas speciem, sed non species probitatem.
Idem *Seneca epist. 20.* ait: Naturæ est deteriora potioribus submittere: ideoque summa felicitas erat gentium, in quibus non poterat potentior esse, nisi melior. *Arist. 5. Pol. cap. 10.* Reges olim eligebantur ex viris bonis, propter excellentiam virtutis, aut rerum ex virtute gestarum. *Xenophon. lib. 7. exp. Cyri* ait: Nullas homini cuius, ac præcipue ei, qui in alios imperium habet, opes existimo pulchriores, aut honestiores, quā virtus sit, quā iustitia, quā animi magnitudo, quæ qui possideat non potest non diuitijs plurimum abundare. *Agésilas Lacedam. Rex* cū audiret Persarum Regē Magnum appellari: Quare maior me est? inquit, nisi iustior est ac temperantior? Censuit vir iustissimus eū Magni cognomento esse dignū, qui virtutibus & rerū gestarum gloriā alios superaret. *Plut.* Idem rogatus, quomodo quis potissimum apud homines probaretur? Si dicat, inquit, optima, faciatque honestissima. *Brusson. lib. 7.* *Cyrus* apud *Xenoph. lib. 8.* dicit: Imperium nemini convenire, qui quibus imperat melior non sit. Rectē ergo *Ilocrates*, Regi suo præcipit, ac suadet, ne deterior ipse melioribus imperet.

Sff 5

Certē

M. IAN. in
quest. Pol.

Certè virtutis ac morum probitatis maxime rationem habendam esse in Magistratu docent & hæ rationes. 1. *Plato* vult, vt qui quærendi sunt Iudices ac Magistratus, probitatis testimonium per singulas ætates habeant. (3. de Rep. 6. de Leg.) in *Romanis* quoque *Legibus* de Magistratu hæcerant: *Hic ordo vitij caret, cæteris specimen esto.* (Cic. 3. de Leg.) Non enim regnant, sed sæuiunt, qui mali sunt. *Augustin.* 5. de Ciuit. & vt oculi vitio aliquo laborantes perperam cernunt: ita malè imperat anima, mala quæ est. *Plato* 1. de Rep. peruertit enim intellectû malitia, nec nisi à viro bono bona proficisci possunt. *Arist.* 6. Ethic. cap. 12 Adde, quòd Magistratû vitij tota infici ciuitas solet, eòq; de Rep. meretur perniciosus Magistratus vitiosus, quod non solum vitia ipsi concipiunt, sed ea in ciuitatem infundunt; nec solum obsunt, quòd ipsi corrumpuntur; sed etiam quòd corrumpunt, plusq; exemplo, quàm peccato nocent. *Cic.* 3. de Leg. Neque fieri potest, vt si Magistratus ipse officium non faciat, ad præclara ac honesta agèda alios excitet: *Xenoph.* in pedia *Cyri*: aut contineat alios, qui se non continent. *Cic.* pro lege *Manil.* aut comòdè puniat illa flagitia, quibus se quoq; affinem esse nouit; sed istud vulgi sermone tritû audire cogitur: *Medice cura reip. & illud: Aliorû medicus, vlceribus ipse scarès. Qui multorum custodem se profitetur, eum sapientes sui primùm capitis esse custodè oportere statuit. Cicero* 12. *Philip.* 3. Illorum, qui præfunt *Reip.* non singula solû verba, aut res publicè gestæ animaduertuntur; sed etiã ioci simul ac seria, domus ipsa, familia, vxor cubile quoq; curiosè perquirunt. *Plat.* in *Præcept. Ger. Reip.* Quin etiã augètur delicta perlo-

az co-

næ cōditione, & quo quisq; est maior, eo peccatū maius habetur. Etiam minima Magistratū errata amplificantur, ac pro magnis habentur: quemadmodum maculæ, cicatrices, nœui in facie maius dedecus adferunt, plusq; hominem, quàm reliquum in corpore deformant. *Ibid.* 4. Optimè sibi cauent, optimè qui viuunt. Tutissima enim custodia Magistratuum ipsorum innocentia est: Claudianus:

Tu licet extremos latè dominere per Indos:

Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adoret:

Si metuis, si praua, cupis, si duceris ira,

Seruitij patiere iugum, tolerabis iniquas

Interius leges: tunc omnia iura tenebis,

Cum poteris Rex esse tui.

M. Aurelius Imp. ad Pollionem: Est regula certissimas; virtute ex peregrino ciuem, vitio ex ciue in propria patria peregrinum fieri. 5. Magistratus maximis ornatos esse debere virtutibus docet etiã, tum, quòd vices eius gerunt, qui ab omni vitio immunis est, Dei Opt. Max. tum, quòd nulla re efficacius subditos ad officium impellunt, quàm exemplo: (Vide de Exemplo:) vt plurimum enim, ait S. Basilus in cap. 1. *Isaie*, subiectus populus se solet conformare eorum moribus, qui potentia præualet. Rectè Ouid. in Fastis:

Sic agitur censura, & sic exempla parantur,

Cum Iudex, alios quod monet, ipse facit.

Breuitè, Virtutum duntaxat sidera in optima ciuitate lucent, radiosque non in Senatū solum, sed etiam in omnes angulos & partes efficaciter effundunt suos. Et, vt columba illa, emissã ex Arca, (Diluuiò cooperta terra) quietem pedi (antequam reuersa est) non inuenit: ita Respublica à

Porta

portu virtutis in Oceanum veluti humanæ ver-
ginis præcipitata, vacillat semper, & periclitat-
tur, donec ad eundem portum reuocata fuerint:
est enim solùm virtutum nauis à tempestate sedi-
tionis tuta.

Ad extremum est boni Magistratus officium, ad
Virtutem alios prudenter accendere, & infla-
mare. *Romani* volebant vt sui pueri *Bullam* de col-
lo suspensam gererent, vt illam figuram ante pe-
ctus conspicientes, se tum demum homines furo-
ros cogitarent, si corde præstarent. Dici-
tur *Bulla ἀπὸ τῆς βουλῆς*, à consilio: ideoque
data esse potest pueris gestanda, quòd ea ætas alte-
rius sit regenda consilio. Erant ijdem toga præter-
ta induti, vt purpuræ rubore ad pudorem (ingenui-
tatis) inuitarentur. *Macrob. Saturn. cap. 6, Gell. lib. 1.
cap. 23. Agesilaus Lacedæm. Rex* cuidam sciscitanti,
quænam potissimum pueris essent discenda? *Esop.*
quit, quibus vsuri sint, cùm ad virilem peruenerit
ætatem. Rectè censuit vir prudens, solam virtutem
primùm ac statim à teneris vnguiculis disci oport-
tere, nec vllam æui portionem artibus frivolis
dandam, quæ ad særia vocatis vtiles esse nequeat.
Plut.

SIGNVM XCIX.

VOLVPTATES ABOMINARI.

*Voluptatū
fuga.*

I. Sciscitante quodam ab *Agesilao*, quid *Sparta*
fructus attulissent *Lycurgi* Leges? *Voluptates*,
inquit, contemptum: indicans, non alia magis ex re
nasci Reip. corruptelam, quàm ex delitijs: & ean-
dem Reip. esse saluam, in qua Leges sub optimo
Principe omnes voluptates arcet. *Plut. Poenas Vo-*
lupt.